

Адыгэ Макъ

Бэдзэогъум и 27-р – Адыгейим
къэралыгъо гъэпсыкіэ иэ зыхъугъэ Маф

1923-рэ ильесым
пъэтхапэм
къышегъэжъагъэу къыдэкы

№ 26 (22475)

2022-рэ ильес

ГЪУБДЖ

МЭЗАЕМ и 15

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИИЭП
къыхэтуютыгъэхэр ыкы
нэмыйк къэбархэр тисайт
ижъугъотэштых
WWW.ADYGVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Лъэпкъ проектхэр

Шалъэм ыпэ итхэу

УФ-м и Президентэу Владимир Путинир кэшакъо зыфхэхъугъэ лъэпкъ проектхэм ашыщеу «Щынэгъончъэ ыкы шепхъэшхэм адиштэрэ гъогухэр» зыфиорэм къыдыхэлъытагъэу къалэу Мыекъуапэ игъогу йахыи 9 агъецкіэжынэу щыт. Ахэмкэ пальэу агъэнэфэргъагъэм ильескіэ ыпэ итхэу йофшіэнхэр лъагъэкъуатэх.

Проектым ишыагъэкъе гъогу километрэ 12 фэдиз федеральнэ шалхъэхэм адиштэрэ агъекіэжыщ. Ахэм асфальтэу ательыр зэблахъущ, бордюрхэр афашыщтых, ошхыпсыр зыдччэштыр агъэпсыщ, тамыгъэхэр агъеуцщых.

— АР-м и Лышъхъэу Къумпъыл Мурат йэпилэтуу къытфэхъугъ, гъогу хъызметэм испекалистхэм яшьэрьльяэр игъом ыкы икью агъэцекіягъях. А зэпстэумэ яшьагъекъе къеклошт 2023-м тшлэн фэягъэр мы ильесым зэшохыгъэ хъушт. 2024-мкэ гухэльэу тиагъэхэр къэклоргъэм пхырытшынхэ тльэшкыщ, — къыуагъ Мыекъопэ

къэлэ администрацием ипащэу Геннадий Митрофановым.

Гъэцкіэжыын йофшіэнхэр ашыкъоштых урамхэу Советскэм (Заводскоим щегъэжъагъэу Железнодорожнэм нэс), Крестьянскэм (Титовым ыцэ зыхырэм щегъэжъагъэу Победэм нэс), Курганнэм (Ленинным ыцэ зыхырэм щегъэжъагъэу Шэуджэнным ыцэ зыхырэм нэсэу), Пионерскэм (Краснооктябрьскэм щегъэжъагъэу Гоголым ыцэ зыхырэм нэс), Гоголым ыцэ зыхырэм (Крестьянскэм щегъэжъагъэу Калининным ыцэ зыхырэм нэс), Пушкинским (Старобазарнэм щегъэжъагъэу Железнодорожнэм нэс).

Ахэм анэмыйкэу станицэу Ханскэмкэ урамхэу Революционэр (Приренчнэм щегъэжъагъэу Верещагинным ыцэ зыхырэм нэс), Интернациональнэр (Лесноим щегъэжъагъэу Краснооктябрьскэм нэс), поселкэу Родниковэмкэ урамхэу Советскэм (переулкэу Лесноим тет унэу Н-у 142-м нэс) агъекіэжыщтых.

Мы уахътэм тхыльэу ишыкъагъэхэр агъэхъазырых, нэужым специалистхэм яофшіэн рагъэжъэшт. 2022-рэ ильесым ыкыэм нэс аухынхэу ары гүхэлъеу яэр.

Шыгу къэдгээкъыжын, блэкигъэ ильесым аш тетэу плаильэр къэмисызэ лъэпкъ проектым къыдыхэлъытагъэу гъогу

иахь 18 гъэцкіэжыгъэ хъугъэ. Аш пстэумки сомэ миллиони 190-рэ пэухъяа. Ахъщэу къагъэнэжыын альэкъыгъэмкэ урамау Привокзальнэм иахъэу Шэуджэнным ыцэ зыхырэм щегъэжъагъэу Гагариним ыцэ зыхырэм нэсирэр агъэцкіэжынэу подрядчикым зээгъыныгъэм дыкіэтхагъэх.

ЕджапІхэр къызэуахыжыгъэх

Щылэ мазэм ыкыэм къыщыублагъэу коронавирусым, пэтхуу-үтхум лъэшэу заушъомбъоу рагъэжъагъ. Сымаджэхэм япчагъэ мафэ къэхахъозэ, нэбгырэ 500-м блэкъигъ.

Ыпекъе аш фэдэ къыхэмийгъэу сабыйхэр, зыныбжь имыкъугъэхэр лъэшэу сымаджэхэу аублагъ. Узыр шлэхэу зэпамыхыжынхэм фэш гурит еджапІхэр чэзыу-чэзыуу зэфашыгъэх. Мэзаем и 7-м къыщегъэжъагъэу республикэм ит гурит еджапІхэр эзкіэ, гъэсэнгъэ тедээ зыщарагъэгъотырэ еджапІхэри пэүдзыгъэ шыкъиэм тетэу йоф ашлэу аублагъ.

Тхамафэм къыкъоц кэлэ-еджакъохэр пэүдзыгъэ шыкъиэм тетэу зэреджагъэхэм ишыагъэ къэкъуагъ, сымаджэхэм япчагъэ бэкъи нахь макъи хъугъэ. Мэзаем и 14-м республикэм ит еджапІхэр очнэ шыкъиэм тэхважыгъэх.

АР-м гъэсэнгъээр шэныгъэмркээ и Министерстве къызэршыталауагъэмкэ, сымаджэхэм япчагъэ нахь макъи зэрэхугъээм къыхэкъыкъи

еджапІхэр къызэуахыжыгъэх. УФ-м и Роспотребнадзор унашто зеришыгъэмкэ, кэлэеджаклор коронавирус зыхыкъи, джы классыр пэүдзыгъэ шыкъиэм тетэу еджэштэп, сымаджэр ары унэм исыщтыр. Классым исым ипроцент 20 къызысымаджэклэ ары нылэп классыр зызэфашийн альэкъыщтыр. Кэлэцыкъи ылыгыпІхэмии мы унашьом тетэу йоф ашлэшт.

ДЕЛЭКЬО Анет.

Адыгеир проектын хэлажьэ

Урысыем щыпсэурэ лъэпкъхэм якултурэ кэн и Ильэс лъэпкъ һашлагъэхэм зягъэушомбъугъэным тегъэпсихъагъэу проектэу «Урысыем икартэхэдыхыгъ» зыфиорэм юф дашлэу аублатгъ. Адыгейм ис һэпэласэхэри аш хэлажьэх.

Хэгъэгум икартэшхоу хадыкъыщтым шьольыр пэпч нэшэнэ шьхъаэу илэхэр къыхэшыщтых, тхыпхъэ, техникэ зэфэшхъафхэр агъэфедэштых. Урысыем ишьольыр 60-мэ арьс һэпэласэхэр юфшэнэм фежьагъэх.

— Адыгэ Республикаем фэгъэшыгъэх яхыр хэзыдыхыщтыр

Адыгэ Республикаем культурэмкэе икъэралыгъю бюджет учреждениеу «Адыгэ Республикаем лъэпкъ культурэмкэе и Гупчэ» народнэ творчествэмкэе, лъэпкъ культурэхэмкэе иотдел ипащэу, Адыгэ Республикаем лъэпкъ һашлагъэхэмкэе и Ассоциацэе хэтэу, дышэе идэмкэе һэпэласэу Гумэ Ларис

ары, — къышытауагъ Адыгэ Республикаем культурэмкэе и Министерствэ.

Гъэтхапэм нэс картэм юф дашлэшт, Урысыем и Мафэ ехъулэу Чувашскэ Республикаем икъээлэ шьхъаэу Чебоксары ар алэу къышагъэлъэшт. Урысыем инароднэ артисткэу Надежда Бабкинар ары ар зыпшэе ральхъагъэр.

Мэкьюогъум и 12-м къышегъэжьагъэу тыгъэгъазэм и 1-м нэс картэр Урысые Федерацием ифедеральнэ шьольырхэм, тыгъэгъазэм и 12-м Москва къашагъэлъэшт.

Проектым къещакло фэхъуяэр Чувашскэ Республикаем культурэмкэе, лъэпкъхэм яофхэмкэе икъи архив юфхэмкэе и Министерств. Зэхэшаклохэр Чувашскэ Республикаем и Правительствэрэ Урысыем лъэпкъ юфхэмкэе и Федеральнэ агентствэрэ ары. Москва культурэмкэе икъэралыгъю бюджет учреждениеу «Русская песня» зыфиоу Надежда Бабкинар зипашэр юфхъабзэм чанэу хэлажьэ.

АР-м и Прокуратурэ къеты

Шъуишиныгъончъагъэ къэшъуухъум

УФ-м и Уголовнэ кодекс ия 159-рэ статья къизэригъэнафэрэмкэе, гъэпцлагъэ зыхэль бзэджэшлагъэ зезыхагъэхэм уголовнэ пшъэдэкъыж арагъэхы.

Чыфхэм, тын зэфэшхъафхэм, гущыэм пae, пособиехэм, компенсациехэм, субсидиехэм ыкы нэмыкI социалнэ тинхэм, страхованием епхыгъэхэм ятьхъазырынкэ нэпцI ыкы шыпкъагъэ зыхэмийл къэбархэр зыгъэфедэхэрэм уголовнэ пшъэдэкъыж ахьы.

Анахь пшъэдэкъыж инэу мыш пыльыр ильэси 10-м нэсэй хьанс.

Мы аужырэ ильэсхэм телефон гъэпцаклохэм зэрхъэрэ бзэджэшлагъэхэм япчагъэхэм 2021-рэ ильэсэм имээсиим Республикаем гъэпцлагъэ зыхэль бзэджэшлагъэ 741-рэ щагъэунфыгъ, ахэм ашыщэу 401-р мобильнэ зэпхынгъэм иамалхэр къизфагъэфедээ зэрхъагъэх.

Шъуамыгъэпцэнэм пае щынэгъончъэнэм ишэпхъэ шьхъаэхэр жуугъэцкэлэнхэ фое:

— цыхъэ зыфшумышырэ сайтхэм шьуифайлхэр арьшумыгъахъэх, сыда пломэ компьютерым истихем ыкы телефон программэм иягъэ якын ытъэкъыщ. Интернет тучаным шъуишигъэнэм ыпекъэ ар официалнэ сайтэу зэрэцгытим зыщижуугъэгъуаз;

— шумышырэ цыфхэм яэлектроннэ счетхэм ыкы мобильнэ телефонхэм ахьцэ афишумыгъахъ;

— сид фэдэу хуугъэми, шумышэхэрэм шьюфэхъэхыгъэ къэбарыр яшумыу, аш хэхъэ банкым икартэхэри. Сыда пломэ бзэджашшэхэм шуюипаспорт къизфагъэфедээ микрофинанс организациехэм чыфэ къалахын альэкъыщ;

— смс-у къышуулэхъагъэм ит къэбарыр шумышырэ шумыгъэхъу;

— телефонимкэе къышууфитеогъэ цыфхэм банкым иофышырэ зыкъэзгэлъэгъуагъэм къышуулгъэ къэбарым цыхъэ фэшумышы, сыда пломэ ар гъэпцаклоу къычэкын ылэкъыщ. Ишыкъагъэ хъумэ, ежь банкыр къышуоджэшт.

Зыщишумыгъэгъупш, мы зигугуу къэтшыгъэ бзэджэшлагъэхэр нахыбэрэмкэ нэмыкI шьольырхэм ашыцсэхэрэм зэрхъэх, ахэр зэхэфыгъэнхэр ыкы шууиахъщэ къизекъэлжыгъэшт.

Мы къэбарыр шууинахыжхэм алтыжуугъээс, джащыгъум шьори къышуупблагъэхэм шуюишинэгъончъагъэ къэшъуухъумэшт.

Игъом атыным фэшI

Къэлэпупкээр игъом зымытыхэрэм язекуакэ зэрэмитэрэзыр агурыгъэлгъэнэм, зытефэхэрэм пшъэдэкъыж ягъэхыгъэнэм хыкум приставхэм аналэ тет. Пшъэрильхэр зэрагъэцаклерэм ежь ышхъэклэ лъэпльэ республикэм ихыкум пристав шьхъаэ.

Хэбзэгъэуцугъэм мы лъэныкъомкэе къыдилытэрэ шапхъэхэр агъэлъэшыгъэх, ны-тихэу зипшъэрыльхэр зымыгъэцаклэхэрэм уголовнэ юфхэр къапагъэтаджэхэу къыхэкы. Аш юфыр нэшумыгъэсэу, къэлэпупкээр игъом ыкы икью шуутынэу хыкум приставхэр къышшоджэх.

Хыкум приставхэм яфедальнэ къулыкъу и Гээлорышланлэу Адыгэ Республикаем щыэм юфхъабзэм «Хыкум приставхэм — къэлэцыкъухэм апае» зыфиорэр ильэс къес зэхшээ. Къэлэпупкээмкэе чыфхэр къалыхыжыгъэнэм фэшI зипшъэрыльхэр зымыгъэцкэлэрэ ны-тихэм адэж хыкум приставхэр maklo, ахэм адэгүүлэх, язекуякэ зэрэмтэрэзыр агурагъало. Сабыйм иплюнкэ хэбзэгъэуцугъэм къыгъэнэфэрэ лъэнхъохэр зымыгъэцаклэхэрэм администривнэ пшъэдэкъыж зэрхыщтим daklo, уголовнэ юфи къафыззуахын зэралъэкъыщыр apalo. Зэдэгүү

Хыкум приставхэм яфедальнэ къулыкъу Адыгеймкэе и Гээлорышланлэ и пресс-къулыкъу

Тафэрэз

Ацуумыжь Казбек иунагъуи, Ацуумыжь лякъоми «тхъашууфьеэпсэу» apalo Адыгэ Республикаем профсоюзхэмкэе ифедерации, Адыгэ Республикаем икомитэтхэм, гуманитар уштынхэмкэ Адыгэ Республике институтэу Т. М. Къэрэшэм ыцэ зыхырэм, Адыгэ къэлэгъэдже коллежу Х. Б. Андрыхуаум ыцэкэ щытым, КПРФ-м и Адыгэ реском, Адыгэ Республикаем иветеранхэм я Совет, фондэу «Теклоны-гъэм», Адыгэ Республикаем инэмыкI общественнэ, профсоюз организациехэм ахэтхэм, къэлэгъэджехэм, нэмыкI цыфхэм якын къаззрадагоцгъэм, профсоюзым и Мыецкъопэ къэлэ организацие 1999-рэ ильэсэм къышегъэжьагъэу 2011-рэ ильэсэм нэс илэцэхээ Ацуумыжь Ольга Александэр ыпхъум идунаи зехъожыгъым якын къаззрадаалтыгъэм фэшI. Псауныгъэ пытэрэ хахьорэ ахэм яэнэу афэлъало.

Узэрыпсэун плъэкІышт ахъщэ анахь макІэм фэдиз...

Цыфэу банкын нэмыкіеу чыфэ зытырэ организацием ахъщэ кыыхыгэу зымытыжышурэм илоф хыкум приставхэм занэсыкіе, узэрыпсэун плъэкІышт ахъщэ анахь макІэм фэдиз кыифагъанээ ар аштэжыным УФ-м и Президентэу Владимир Путинир кіещакло фэхъуг.

Аш фэгъехыгэ хэбзэгъеу-цугъеу УФ-м и Къэралыгъо Думэ блэкыгъе ильэсэм ыштагъэм 2022-рэ ильэсыкіеу тызыххягъэм куачіе илэхъуг.

Нахыпэкіе чыфэр зытельным илэжьапкіе е иленисие ипроцент 50 хаубытыкынэу приставхэм фитыныгъе ялагь. Джы цыфым узэрыпсэун плъэкІышт ахъщэ анахь макІэм фэдиз кыифагъэхэнэу приставхэм лъэту тхиль афиғъехын фитэу аш кыышело. Лъэту тхильтия къэралыгъо фэло-фашигъэм япортал щитыми

хъущт. Зыгорэкіе «должникым» зылыппльэн фаяхэр (иждивенцы) иунагьо исхэмэ, нэбгырэ пэпчь зэрыпсэун ылъэкІышт ахъщэ анахь макІэр кыифагъенэн фая.

Кэлэпупкіе ымытэу чыфэ кызтефагъэхэм ыкіи цыфым ипсауныгъе е ишыэныгъе зэрар эзыхыгъэхэм мы зэхъокыныгъэхэр анэсихъэрэл. Хэбзэгъеуцу гъэм кызыэрэщиорэмкіе, ахэм ахъщэу кыаляхъэрэм ипроцент 70-м нэсэу аубытынм ифитын ныгъе хыкум приставхэм я.

Джащ фэдэу УФ-м и Президент иунашьокіе социальне ахъщэ тынэу къэралыгъом цыфым кыифигъэхырэр банкхэм аштэжын фимытхэу къэзышырэ законыр Къэралыгъо Думэм ыштагь, къэралыгъом ипашэ зыкіэтхагъэм ылж куачіе илэхъуг. Аш кызыэрэщиорэмкіе, цыфым ишэ хэмэлээу, къемызэгъыгъеу социальнэ ахъщэу исчет кыхъагъэр чыфэм пае банкын ыштэжын фитэп.

Аш имызакью, цыфыр къе-

зэгъыгъеу, ау тхъамэфитум кыкылоці кіэгъожыгъэмэ, ахъщэм кырагъэгъээжынэу банкын едэон фит. Иофшэгъу мэфищым шомыкіеу ар исчет

кырагъэхъажын фая. УФ-м и Президент ыкіи Правительствэр кіещакло зыфхъугъэ зэтыво социальнэ ахъщэ тынхэри мыш кыхеубытэх.

Сымаджэхэм нэбгырэ 555-рэ къахэхъуагь

Мэзаем и 14-м ипчэдйжь сыхьатыр 10-м ехъултэу оперативнэ штабын кылэхъэгъе къэбарымкіе, Адыгейим зэпахырэ узхэмкіе исымэджэш нэбгыри 2-мэ ящылэнныгъе щызэпыуугь.

Зидунай зыхъожыгъе хульфыгъэхэр Мыекъопэ ыкіи Тэхъутэмыкье районхэм ашыщых. Лабо-

раторнэ упльэкіунхэм кызыэрэгъэлэгъуагъэмкіе, зэрэллэхыгъэхэр зэпахырэ узыкіеу COVID-19-рары.

Зигугьу къэтшыгъе уахътэм ехъултэу зэпахырэ узэу коронавирусыр Адыгейим щыпсэурэ нэбгырэ 36877-мэ къахагъэштэг.

Ахэм ашыщэу нэбгырэ 6352-мэ ялазэх (чэц-зымафэм кыыхъуагъэр нэбгырэ 555-рэ), хүжъыгъэр нэбгырэ 29672-рэ (чэц-зымафэм хэхъуагъэр 301-рэ), зидунай зыхъожыгъээр — 853-рэ (чэц-зымафэм нэбгыри 2).

Нэбгырэ 36877-рэ республикэм имуниципаль-нэ псэуплэхэм атогощаагъеу:

- Мыекъупэ — 16139-рэ;
- Тэхъутэмыкье районыр — 5277-рэ;
- Мыекъопэ районыр — 4685-рэ;
- Красногвардейскэ районыр — 2289-рэ;
- Кошхъэблэ районыр — 2173-рэ;
- Джэдэжэ районыр — 2000;
- Теуцожэ районыр — 16234-рэ;
- Адыгэкъалэ — 1404-рэ;
- Шэуджэн районыр — 1287-рэ.

Вакцинэхэм ящынэгъончъагъэ аупльэкІугъ

Пэм раутхэрэ вакцинэу COVID-19-м пэуцужырэм ишынэгъончъагъэ шленыгъэлэжхэм уасэ фашыгь.

США-м ивирусологическэ сеть и Гупчэ ипашэу Константин Чумаковым иеплыкіе тэтишлэнныгъэлэжхэм дырагъэштагъэп. Аш зэрилъытэрэмкіе, пэм раутхэрэ вакцинэхэр, коронавирусым пэуцужырэри ахэтэу, уафесакызэ зэпхылэнхэ фая, сыда пломэ ахэм ахэль вирусыр е антигенэр шхъэкуцым хэхъан ылъэкІышт.

Научнэ Гупчэу Гамалея ыціэ зыхырэм илофышэ шхъялаеу Анатолий Альтштейн аш дыригъештагъэп. Аш кызыэрэриу-

гъэмкіе, вакцинэм хэль вирусыр клеткэм пигъэхъан ылъэкІышт, ау пкынэ-лынэм зышишүмбүйтэп. Шленыгъэлэжхэм зэрилъытэрэмкіе, ар шхъэкуцым клон ылъэкІышт.

Мыш дыригъештагь псауныгъэр къэухумэгъэнымкіе ыкіи экономикэмкіе институтым ипашэу Лариса Попович. Апэрал-шэу вирусыр пэ клоцым зэрэххырыкырэр аш кыылотагь. Пэм раутхэрэ вакцинэр агъэфедэ зыхыкіе ар зэрикюре гъогур мэпьтэ ыкіи ухумагъэ мэхъу.

Ыпекіе Альтштейн кызыэрэхигъэштэгээмкіе, пэм раутхэрэ вакцинэу «Спутник V» зыфиорэр анахь щынэгъончъэхэм ашыщ ыкіи пэ клоцым зухумэ.

Мы охътэ благъэхэм коронавирусым пэуцужырэ пэм раутхэрэ вакцинэм иушэтийн аухыщ. УФ-м псауныгъэр къэухумэгъэнымкіе и Министерствэ кызыэртигъэмкіе, а препараторы затхыкіе, ревакцинацием пае агъэфедэу раъжъэшт.

Адыгейм иильэсишь

Мэхъянэшхо зилэ псэуаль

Адыгейм къэралыгъо гъэпсыкъэ илэу зыпсэурэр ильэси 100 зэрэхъурэр игъэкотыгъэу хэдгэунэфыкыщт. Хъаклэхэр къитфэклоштых, тимэфэкъ кындаагошишт. Тильэпкъ хабзэ кызыэриоу, зэрифэшьуашэу тапэгъокыщт, лэшэгъу псаум республикэм хэхъоныгъэу ышыгъэхэр къаффэтотэшт, ядгээлэгъущтых.

Цыифхэмкъэ мэхъянэ ин зилэхъуэ-шлагъэу зызфэдгэхъа-зырырэм ипэгъокъэу адигэчыгум къиххухъагъэр, зызэрэззеблихъуэгъэр тигу къэдъэ-къижыщт. Адыгэ хэкум ыльансэ зыгъеуцугъэхэм, ащ изыкье-гъээтийн дэлэжъагъэхэм шхъа-фит зышыжыгъэхэм ягууль-тшыщт, ацлэхэр дгээлэпэ-щтых.

Хэгъэгүр электрофикиаие шыгъээнүүм фэгъэхъыгъээ программаю Совет хабзэр къызыдахам ынж аштэгъагъэм шхольыр пстэури къыхибутийтэшт. Адыгэ (Черкес) хэкури ахэм зэу ашыщыгъ.

1928-рэ ильэсюм Адыгэ хэку комитетым изэхэсэгъохэм ашыщ Шэуджэн районым икъоджэ гупчэу Хъакурынэхъаблэ электростанцие щагъеуцуунуянашо ашыгъагъ. Ильэситу-къэ станциер агъеуци, тоф зышэу ригъэжъагъагъ. Нэужым ащ ильэшыгъэ хагъэхъуагъ, генератор инхэр станцием къылашхъээгэе бгъагъэхэм ачээтуогъагъэх. Ахэм чы-дагъэкъэ тоф арагъашшыгъагъ. Электроэнергир агъэфедэу, промышленнэ предприятиехэм зыкъялэтуурагъэжъагъ.

Заор къозэ нэмыхэр Адыгейм къызэсихэм, Хъакурынэхъэблэ электростанциер къагъео-гъагъ, зызеклафэхъэм, зэтэ-рагъеуцожыгъагъ. Нэужым, я 50-рэ ильэсюм яикыгъо къоджэ дэхъагъум къэу подстан-ции ин щагъэпсыгъагъ.

Апэрэ станциер зыфэдагъэр ыкъи зыдэштыгъэр къэтшэ-жырэр, ащ тоф езыгъашшыгъэрэхэри псаужхэп. Ильэс 85-м зыныбжэхъуэгъэу Хъакурынэхъаблэ дэс Т. Тхай-шоам электростанциер районым игъомылэхъэшт комби-нататуу мы лъэхъаным тоф зы-мышшыгъэрэхэри зыдэштыгъэрэхъагъ. Къэбыхъаблэкъэ апэрэ ар зиунэ къызыщынэфыгъагъэхэм тащы-

щыгъ. Ашыгъум тыцлыкыгъ, ублэгъэ еджаплэ тыклоштыгъ. Къаджэм излектрикыгъэу Цэй Анзаур мафэ горэм тадэж къаклуу, «шыуунэхэр зэкъэ къэзгээнэфыщтых» зелом, ышшытшыр кыдгуройгъагъэп. Ти-унэхэр къызэригъэнэфыщ-хэм тежэу тыштыгъ. Тызэсгэ-ыкъи а лъэхъаным ёшшыгъэ остыгъэ зэтеуубэгъэ цыкъум тыфырепльэхъытшыгъ...

Электрикым тоу зэтэшхъэгъэ проводхэр унэ дэпкъэхм аришагъ, къызэремэйфэхъинхэгъу чуучынунэ цыкъухэмкъэ ригъэубытгъэх. Икэджы-бэ къырихъигъэ лампочкэр патроным зыргэжчэрагъом унэр къызэпнэфыгъ. Джаш фэдэу тэ тынэхэри зэпэлдэхъыгъэх, тигушшытшыгъ, нэфыр унэм изыгъ.

Электричествэр зыфырамы-щагъэхэр тадэж къаклоштыгъэх, мафэм фэдэу чэчими унэхэм зэращиинэфынэр агъешшагъо-щтыгъ.

Районым ипсэуплэхэм адэс-хэм зэкъэми электричествэр анагъэси, остыгъэ дагъэу фэта-гынкъэ заджэштгэхъэхэри осты-гъэхэри ямыщыкъэгъэхъу хъуягъагъ. Ау ахэр зымыгъэ-кодыгъэ зыгъеуцужыгъагъэхэри мэклагъэп. Электрическэ остыгъэр агъаблэштыгъэми, къызыкъуасэкъэ, остыгъэ зэтэхэр къаштэжъынхэ альэкъи-щтыгъ. Джаш фэдэу остыгъэ

апчхэри бэу зыщэфыхи гуушь-лэхэм ашыпзыыльгъэхэри я 21-рэ лэшэгъум нэс ёшшагъэх.

«МайГэс»

Джары цыифхэр зэрэдже-штыгъэхэр псыхью Шхъэгащэ 1927-рэ ильэсюм тырагъэуцо-гъэгъээ электростанцие мыльэханни тоф зышээрэм. Зэо ильэсюм ари нэмыхэр зэхакутэгъагъ, затеклохэ ужым псынкъэу агъэпсыжыгъагъ. Ар Хъакурынэхъаблэ щагъеуцо-гъэгъээ электростанцием ыпэу ашыгъагъ.

Ащ фэшхъафуу, СССР-м инароднэ депутатхэм я Совет унашьюу ышыгъагъем диштэу, къалэу Мыекъуапэ гидроэлек-тростанцие щашынэу рагъэ-жъэгъагъ. Ащ игъэпсын «на-роднэ-скоростной стройкээ» еджэгъагъэх. Станцием ишын Краснодарскэ краим къира-шыре цыифхэр, Мыекъуапэ ыкъи къуаджэхэм ашыпсэущтыгъэхэр чанэу хэлажэштыгъэх. Каналыр цыифхэм якъарыукъэ ашыгъагъ, алэхэмкъэ атлыгъ. Хъуль-фыгъэхэр заом ытугъэх. Нахыбэу зыкъуачэхээ хэзэльхъа-гъэхэр бзыльфыгъэхэмрэ нэжжүхъээрэх. Агъэфедэн техни-ка ёшшагъэп. Къазгырхэр, кир-кэхэр ари тофшэнхэр зэрэгэ-цацкэштыгъэхэр. Ареу ёштими, зэнэкъохуухэр зэхашштыгъэх. Сыххват пчагъэу тоф зэра-

шэштшыр пащэхэм къагъенафэ-щтыгъ. Къалэм пэгудзыгъэ чылэхэм къаращыщтыгъэхэр шэмбэт ыкъи тхъаумэфэ мафэхэм зэхашшхэрэ шыхъафхэм ахэлажэштыгъэх.

Теклоныгъэр къыдахи, псаум къэзгээжыгъэхэр электростанциер зыгъэпсыщтыгъэхэм къызаххэхъажхэм, тофшэнхэр нах къэпсынкъэгъагъэх. Цүхэр, кухэр, машинэхэр агъэфедэхэу хъуягъагъ. Сятэшым къытэж-жыщтыгъэ зэоуж лъэхъаным къуаджэм ёшш хъульфыгъэхэр кухэм арихсэхуу Мыекъопэ «МайГэсээр» зыгъэпсыхэрэм адэлэпшэнхэу къызэрагъакло-щтыгъэхэр. Пчэдыхжым жэуу къыдэкыщтыгъэх. Мэфэ реным ежхэмий, шыхэмий тоф ашшытшыгъ.

Цыиф жуягъэу мафэ къэс тофшээ къыдэкыщтыгъэхэм фыкъохэрэх къахэкыщтыгъэх. Къэбыхъаблэ ёшш пэсэущтыгъэхээ хъульфыгъэ горэ псым хафи зэрхтхэлэгъагъэр, бэрэ зэрэл-тыхъуягъэхэр, къызагъо-тыйжийн кукъэ чылэм ашэжжы зэрэгэштэйлэхъуягъагъэр къы-штэжжыщтыгъ.

Къин альэгъущтыгъэми, цыифхэм агу агъэкодыщтыгъэп. Тидэхэр пыим зэрэтеклугъэхэм къаруу къаритыщтыгъ. Заом хэтигъэхэм, тылым ёшшагъэхэм ёшшаклэхэр икэлэрикъэу агъэпсыжыщтыгъ. А лъэхъаныр цыифхэм агу къыгъэкыжэуу Мыекъопэ электростанциер мэхъянэ зэрэтире псаумэхэм ашыщэу непи къалэм дэт.

Ветропаркыр

Хъакурынэхъаблэ апэрэ элек-тостанциер зыашашыгъагъэр мыгъэ ильэс 95-рэ мэхъу. Зэ-горэм электрическэ остыгъэхэр зыгъэшшэгъагъэхэм хъу-гъэ-шлагъэхъагъэрэхэмэтуу районным джыре уахтэм къиххухъагъэри тарихын зэрэххэгъагъэр янэры-

Апэрэ къызагъаблэхэм

Къаджэхэм электричест-вэр къызэрэнэсигъагъэр, уна-гъохэм арашэу зырагъэхъэ-гъагъэр дэгъоу къесэшшэжы. Къэбыхъаблэкъэ апэрэ ар зиунэ къызыщынэфыгъагъэхэм тащы-

льэгъу. Джыри Шэуджэн рай-оныр ари жыкъи тоф зышээрэ ветропарк щагъэуцуунэу зэрэ Урысыеу къышыхахыгъэр. Икы-гъэ ильэсюм къыщгээжьа-гъэ Адыгейм иветроэлектро-станцие къышырэ энергир хабзэм ыгъэфедэнэу ригъэ-жъагъ, ар Росатомыр ари зы-гъэуцуугъэр.

Ветропаркыр пкыыгъо 60 щагъэуцуугъ, метри 150-рэ зы-рыз ялъэгагъ. Пкыыгъо пэпчъ ыкъоцл метеостанцие ит, ар ветровикхэм атэмэ лъэшхэр зэрэчэрэгхүхэрэм лъэпльэ, ишыкагъэ хъумэ, жыр къыз-дикырэ лъэныкъомкъэ атамэхэр егъазэх.

Адыгейм нэмыхэр мыш фэдэ парк зыщыпльэгъун чылэгэ ти-къэралыгъохо джыри итэл. Пкыыгъо фыкъышхуу зэкэлты-клоу ёштхэр зыфэдэхэр ыкъи тоф зэрэшшээрэхэри зыфхэм ашо-гъэшшэгъон. Тапэлэ Адыгейм хэгъэгүр къоцл зеклоным зы-шбгээшшомбгүүнмкъэ ахэм яшшагъэ къэкъошт. Хъаклэу къытфаклохэрэм ветровикхэр зылэгъунэу фэмые зы нэбгы-ри къахэкыщтэп.

Мыекъопэ электростанцие-ми итеплэхэу дахэу нэм къы-кедээ, анахъэу шлюзхэр зэу-хыгъэхэу, псыр орэу къадэчын зыхъукъэ уялтынкъэ гъэшшэгъо-ны. Къэлэ паркым удэмыкъэу лъэс гъогхэм электростанцие урашалэ. Ащ исэмэгубгүү-къэ зыгъэпсэфыпэ «Мэзда-хэм» игъэпсын мыгъэ ёшшагъэшт. Непи а чылэгэпэ цыифхэм якъуапл, языгъэпсэфып.

Электростанцием ублэмы-къэу, Шхъэгащэ тель лъэмий-дхэм уимыкъэу «Мэздахэ» уеколшэшшүүтэл. Арыш, Мыекъопэ электростанциер лъэхъанхэр зэрхтхэлэгъэхэу джыри бэрэ тиэшт, «Ильч иостыгъэ» къы-зэрэблэгъагъэр тигуу къыгъэ-къижъэу.

ШАУКЪО Аслъангугащ.

Усэхэр**ДЭРБЭ Тимур**

Чэфынчагъэм ильхан

ПкокI тикушъэу тыщыбгъэлагъ

Сянэу Гощнагъо
фэсэгъэхы

Уафедагъэп гьашэм нэмыххэм,
Зы шыихъэу ташхагъ уитыгъ.
Тыщыбгъашоу гум, тэ, уикалэхэм,
ПкокI тикушъэу тыщыбгъэлагъ.

Иаплы фабэу къытэпщэкыгъэм
Тыфэнкьюоу джы тыкъэнагъ.
Тыкъэнагъ уигушиэ тыщыкъэу,
Уигъешуабзэ зыдэпхыжыгъ.

Плэ утетыфэ Iеу къытщыпфагъэм
Ишъебагъэ зэхэтшыкъыгъ.
Зи хэмьльэу, гу шыпкъэм къиклэу,
Хэт ощ фэдэу шу тильэхъу?

Е-о-ой, тян, ткучачэ къыхыгъэм
Уиаджалэ улеклэхынэу.
Гүхъэм тихъээ тшхъэ къихэгъагъэп
Арэу псынкъэу утлеклэхынэу.

Гукъэгъу минхэр зыдэпхыжыгъэх,
Тыгъэ бзыихъэр къыбдэклосагъэх.
Сыдэу тшына, джареуштэу хуугъэ,
Тхъэм зэриоу чыр мэчэрэгъу.

Ау тынэгу уклэтишт тигъашэм,
Уипхорэльфмэ агу уидгъэльын.
Щылеклэшум о тыфеппугъэш,
Шэни, хабзи зыхэдгъэльын...

Ненэ тэрэп

Лэнэгъэр жуугъэ дэдэ хуугъэ
Е уахтэу тызыхахъэрэп джащ фэд:
Хэдагъэм ыуж къиклээр хэдагъэ,
Къиклэлхыкъоштыр, зичээшу хэт?

Зэрэцьыф лъэпкъэу а чэзыум хэт,
Ау тэ тэгүгъэ джыри уахтэ тилэу,
Гүхэлхэр тигжкуакъэу тыщылэнэу,
Хэт лэштми, тэ къытшошы —
непэ тэрэп.

Ау зэуи арэп ар къызэрэсштыр,
Тэрмырыр тэрэу къызэрэчлэхыштыр.
Тищылэнгъни ащ щытухын,
Ахэрэтым еклурэ гьогум түтхэн.

Бэ рукигъожьэ дахэу ымыуагъэм,
Бэ фэгэрызжьэ непэ ымышлагъэм,
Тилэгъоу дунай нэфир зыхжокъигъэр,
Щымылэгъахэм фэдэу ехижыгъэр.

Уз зэфэшхяафхэм зыхэр яклюлэх,
Нэмыххэр зэо машом щэфэхжых.
Е гъаблэу къафэклиагъэм елъикъижых,
Клэухыр зы — ащ хэти еуцуалэ.

Ар къесмэ
ымышлагъэр ыгу къеклэхы:
Иамалгъэу, сидми зыблэхыгъи.
Къымыгъехэгъэ псалэу шлоклодыгъи.
Ишылэнгъэ гьогуи ар рэчэжьи.

* * *

Бэ щылэр Тхъэр зеуагъэу,
Чынлэ рэхжат зимишэу.
Шум гъашлэр фигъезагъэу,
Ау гъашлэр къифечьиэу.

Бэ щылэр Тхъэр зеуагъэу,
Щылакъэм фэзэуагъэу,
Нэстрым жау лъыхуугъэу,
Насыпым къэхъопсыгъэу.

Ау зэ игупсэ малэ,
Зэ гъаблэм ежь егъалэ,
Е узым егъэгъолыы,
Гульэнчэ хуугъэу щэллы.

Дунаир фэмэзахэу,
Ильагъо темизагъэу,
Аш фэдэр мэгумэкы,
Щылакъэр евнэклы.

Ау щитми, ащ къышэнба
Насыпым ымэ Iашу.
Гу куачлэу къышифэнба
Ташхагъым ащ ынэшу.

Лъэхъан хъылъэм хъылъэу дыхэтых

Насып машлоу блэрэр мыккласэмэ,
Рэхьатыгъоу уилэр уикласэмэ,
Чэц мэзагъом уфэзгъэдэн,
Уашъом угү щызгъешштэйн.

Шхъэихыгъэ дэдэр мэгуао,
Пчыклэу загъорэ пкышишом къыхао.
Ашыухъум уинасып нэ Iаемэ,
Онтэгъугъэ зыхэл гүшүлэмэ.

Жъалымыгъэм ештэ щылакъэр,
Ашэгъупшэ цыфмэ гүшүлакъэ.
Шхъэ уфагъэхэу урамын тетых,
Лъэхъан хъылъэм хъылъэу дыхэтых.

Гури ягъу, шыпкъэ, ащ фэдэмэ,
Нахъоу пльэнхэу амал зимишэмэ,
Ау зэгорэм инэф аушхуухъэ,
Яшъугъуагъэклэ агъэунхъу.

Джащ пай сэло: юнчыгъэзьех,
Узыфызырэп Тхъэм о фэгъаз.
Узи бзаджи уямыгупшишэу
Гушло ренэу, ар Тхъэм иклас.

Мэзэе маз

Мэзэе маз, ау ошлу, фабэ,
Къимафэр тыухыгъэм фэд.
Тигъатхэ фэтшэгъэу тлапэ,
Тинепэ пцланэу тэ тыхэт.

Ащ фэди щэхъу къым иуахтэ,
Зи эгъешшэгъожьэр сэ бэшлагъэу.
Ошьогу гүунэнчэм тыхшлагъэу,
Чэзыу-чэзыуу тильэккяштэ.

Орэдьр бзыумэ къагъэжьынчы,
Чыг комэ джашомэ арчээх.
Гъэтхамэр къяу, ащ пэгъочых,
Тэ тапэу уахтэр зэхашыкъи.

Гъэтхамэр сэри зэхэсшлагъэу
Саклэдэлкы бзыу орэдмэ.
Тыгъэнэбзым гур пысшлагъэу
Сальэппэлэ пшэсэу уашъом итмэ.

Мэзэе маз, ау ошлу, фабэ,
Мын фэдэ мафэр сэгъэлтапэ.
Къимаф, ау нэшшур къытфыкъедзы,
Тэ ренэу уахтэр зэхэтэдзы.

Адыгэ лъэпкъым о уицимэ

Адыгэ лъэпкъым укыылъфыгъэу,
Адыгэ зыцлэр пльэгъу мыхъоу,
О чым утетмэ умышлагъуу,
Ош фэдэ цыфыр сэ сиджагъу.

Умылэу шхъякло, ухэбзэнчэу,
Тиадыгабзи пшотхамыкэу,
Сыда пкэу илэр уипсэукэ,
Хэт фэбгъэхыгъа ўишилакъэ?

Мыхъунэу щылэр пъэпкъым фэпхъэу,
Іэягъэу пльэгъурэр щысэ къэпхъэу,
Ау идэгъугъэ уушэфэу,
О уэзплыжка уцыиф зафэу?

Плэужхэр ары унэхъущтхэр,
Тильэпкъ шүлэгъу фээзымышыщтхэр,
Аш фэдэ цыфхэр ящисэштмэ,
Нахыж хэбзэнчэхэр альэгъущтмэ.

Адигэ лъэпкъир шу тэ тльэгъоу,
Аш тырыгушоу тыщыжуугъа!
Ихабээ зетхъэу, шур дгэбагъоу,
Идэгъуу лъагэу тэжжугъэлэ!

Къэзыгъэзэжъэр Тхъэм ештэжъы

Къэзыгъэзэжъэр Тхъэм ештэжъы,
Игунаххэр фегъэгъужы,
Щэм щегъэпскыши,
Еутхыпкыши,
Иклэрыклэу гъогур реты,
Къыгъэгъунэу ышхагъа ёты.

Ау а тынэу, зы тын лъаплэу
Къыратыгъэр къыгурэу?
Ылээ ильыр игугъаплэу,
Къабзэу, дахэу щылешшуна
А нэбгырэр?
Зэхишыкъэу ешушшэна
Ипсэ нурэ?
Гъогу дэхыгъэр,

Хэкууагъэу
Мызэу, мытлоу гузэжкуагъэм,
Ары пэпчэ къэзгъэзэжъыгъэм
Къышхуугъа күшэрэхъир
Къечэхъынэу къэмьууцо?
Къышлошыгъа шхъэлээ лъэхъыр
Ежь фэшыгъэу ѿмышэмэу?

Мы дунаир дахэшь, дахэ,
Ухэтынкэ тхъагъошь, тхъагъо,
Сэглэшь,
къушхъэр шхъэшхоу лъагэ,
Аш ышхъашьо фыжъэу пшагъо.

Сэглэшь, псыхъохэр мэзечьэх,
Чыг къутамэхэр мэссыых,
Жъэу къепщаэжъэм егъэдэсих,
Ор нэбзиеу зэбгырэччы...

Тичыонсэу мырэу дахэм
Гоу хэлпэгъэр зынчыгъатхэм
О ухэтми угугъэнба,
Тхъэм уиштэжъе уезэгъынба?

Армэ, къошыр, къэгъэзэж,
Гупшигъумэ къаххажь!

Гъогухэр гъогужъхэн

Гъынным гъын къещэ,
нэпсым нэпс къельфы.
Зы тхъамыкъагъом къыщыуцужжэрэп,
Зым зыр ыужэу къиним зэфэфы.

Цыфым игугъэ, ышшор зи хувжэрэп.
Гъогухэр гъогужхэн, кын тиралтагъо
Техэгъэ пчагъэ щызэпргэзээ.

Апэрэу хуугъэмэ, ар агъашагъо,
Заулэм шлокмэ, щыгъыр дагъазэ.

Щыгъыр дагъазэ, джэнэтэм иччэ
Къызэуихынэу Тхъэмий ельэх.
Зэгорэ дакло, зэгорэ дачьэ,
Ифэл-фашилэкэ ахэр дэгүлэх.

Рамыогъагъэр гукэ паложы,
Фамышэгъагъэр псалэу ашлэхы,
Зытефэу аюрэм ар фальгъужы,
Джареуштэу, сидми, зэфэрэзэхых...

Мафэм нэф къещэ, насып къыдэльфы,
Уашьом пщэс шлүцэхэр щызэбгырефы.
Нурэр ыгъашоу тыгъэри къепсы,
Ельгъушыжы хэты инэпс.

Тхъэм шу сельэгъу

Тхъэм шу сельэгъу, сиргиусэу
Къынгыгоу щылэр зэпсэчы.
Гум сиринагъэп, ыпсэ сыпсэу
Сэ узи бзаджи зэсэнэкы.

Тхъэм шу сельэгъу, сисабийхэр,
Дышьэ сурэтхэр кыситыгъэх.
Дунаир зие гүзэ байхэр
Гушхъэ насыпэу кысифхыгъэх.

Лъэбкьюоу сшыгъэм, шу сльэгъуэй,
Тхъэм щыщэх нурэ хэсэлэгъо.
Сырэлэо лъягуоу сфыххыгъэм,
Зэфагъэу хэльыр сэгъешагъо.

Тхъэм псэр къытеты, ежь тэххыжы,
Ау сидэу тхъагъуа уахтэу тилэр!
Тызхэт дунаир, зэкэ щылэр!
Ар мафэ къес сэ зэсэлжы.

Тхъэм шу сельэгъу, щэц ащ хэлпэп,
Ар мызэу, мытлоу згъэунэфыгъэ.
Зи харамыгъэ ыгу къысфильэп,
Ихалэлэгъэ бэу гошигъэ.

Нэфылъэр къыклицыгъ,
Гоу чэшым мызэгъагъэм
Ошьогум зыритыгъ дэджэгоу тыгъэм.

Дунаир къэдэхагъ,
Гупшигъумэ зынчыгъагъэм
Ишъэфи хэлодагъ
нэвшээгъо лъагъом.

Ошьогур къэнэфыгъ,
Бжыхээлэпэ чынчэтагъэм
Ипклашъэ зэлъиклэгъ
дышэпсэу чынчхъэр.

Жыы къабзэр зынчагъ,
Гүзээнчэуу сынчэтагъэм
Сынхэли секлонлэгъ си Харамыгъашхъэ.

Щылакъэр зэкъодзагъ,
Зэкъотэххыжми бэрэ,
Ильэхуи ренэ къес тэ тельэхъэжы.

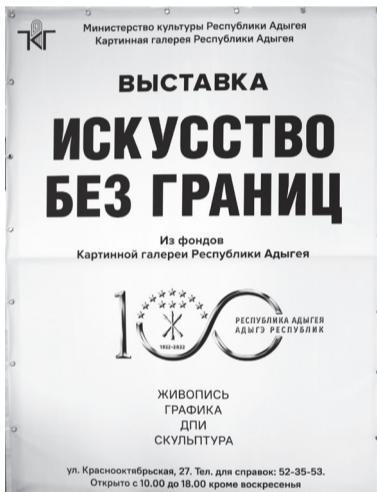
А лъэхъур тигупшигъис,
Мысагъэм щынчэу ѿысэ,
Зы лъэпхъынтау гур зэрэггэгъужы...

Ау уашьор къэнэфыгъ,
Нэфылъэр къыклицыгъэм,
Сыгү згъэлэракъэу, марыш,
фэссыдзыгъ.

Тикъэгъэлъэгъонхэр

Искусствэм гъунапкъэ иләп

Тигъэзет кызэрэхиутыгъэу, къералыгъо гъэпсыкіе иләу Адыгеир зыпсэурэр ильәси 100 зэрэхүрэм ехъуллэу республикэм исурэт галерее агъецкілжыгъ, искусствэм фэгъэхыгъэ къэгъэльэгъоныр кыышызэуахыгъ.

епхыгъ. Архитекторхэм яофшагъэ лъэхъаным зэрэшылтыклатэрэ узылэпищэу къегъэльягъо.

Шапсыгъэхэм ячыопс С. Умарэм къыхигъэшырэр лъэпкь шэжкын хэхэз. Культурэм, щилекіл-псэукіл къахихыгъэ гуушысэхэр Н. Лэупакэм исурэтхэм къащелуатэ.

Бжыхъэм, къушхъэхэм, къалэм псөольэш! Йофшагъохэр зэрэшыклохэрэм, нэмыхкіл гуклэ уахээшицээр сурэтхэр Б. Воронкиным, Г. Назаренком, В. Клюжиним, фэшхъяфхэм ашылыгъэх. Мыеекъуалт итариих, ихэхъоньгъэхэм уашызыгъэзээр сурэтхэр дахэх.

«Амазонкэр» зыфилоу Ф. Пэттиуашэм ышыгъэм, А. Къуанэм, И. Бредихинам, нэмыхкіхэм ясурэтхэу чыюопсыр къэзигъэльягъохэрэм Адыгеим ичыгу, итариих нахышлоу цыифхэм арагъашэ ашлонигъу. «Космосыр» Т. Къатым ышыгъэм, «Шыгъачъэхэр» М. Тыгъужкын исурэт къыщелгъэльягъох.

Анахь дахэр

Сурэтхэр дахэх, лъэгъупхъэх. Анахь дахэр къахэдгъэшынэу сурэтыш! Йофшагъохэр эпчэжкэгъу тишигъэхэп.

Тилофшланлэ ыклоци, итеплы зэхъокынгыгъэ инхэр афэххүгъэх, ти Лышхъэу Къумпыйл Мурат лъэшэу тыфэрэз, — къитиуагъ Адыгэ Республикаем исурэт къэгъэльэгъуаплэ ипашэу, зэллашлэрэ сурэтыш! эхэр, архитекторэу Бырсыр Абдулахъ. — Сурэтхэр нахь игъеклотовгъэу къэдгъэльэгъонхэ тлъекъыщ.

Адыгэ Республикаем и Лышхъэу Къумпыйл Мурат, Правительствэм икъулыкъушшэхэр, искусствэр зышогъэшшэгъонхэр, еджаклохэр зыхэлэжжэхэ зэхахъэр игъеклотовгъэу къялахъ.

«Гъунапкъэ зимиэ искусство» зыфилоор къэгъэльэгъоныр узылэпищэу гъэпсыгъэ. Адыгэ Республикаем игалерее ифонд къыхахыгъэ йофшагъэхэу 1960 — 2021-рэ ильэсхэм аугъоиньгъэхэ сурэтхэм, скульптурхэм ашыщхэр къягъэльягъох, ахэр яичагъэклэ 100 мэхъүх.

Тилофшланлэ ыклоци, итеплы зэхъокынгыгъэ инхэр афэххүгъэх, ти Лышхъэу Къумпыйл Мурат лъэшэу тыфэрэз, — къитиуагъ Адыгэ Республикаем исурэт къэгъэльэгъуаплэ ипашэу, зэллашлэрэ сурэтыш! эхэр, архитекторэу Бырсыр Абдулахъ. — Сурэтхэр нахь игъеклотовгъэу къэдгъэльэгъонхэ тлъекъыщ.

Чыюопсым, графикэм, натюрмортым, бгъэфедэн плъекъыщт искусствэм, фэшхъяфхэм сурэтхэр яхыллаагъэх. Фольклорым, тарихым къапкъырыкыре гуушысэхэр сурэтышхэм къягъэльягъох.

Адыгэ къужхъэм ятепльэ Ф. Пэттиуашэм иоффшагъэ хэолъягъо. Къат Теуцож «Орэдышшу» зыфилоор ышыгъэм. Адыгэ бэнаклэхэм ашагъэфедэрэ шынкілжэхэр исурэтхэм къауатэ, пээрэ лъэхъаным ухащэ.

Бырсыр Абдулахъ шэнышу зэрэфхэхүгъэу, щилэнгъээм ильэнныкъуабэ къизэлъиубытыгъ. «Абрекыр» тарихым

— Гум рихырэр сидигьо-кли дахэ, — къитиуагъ сурэтхэм ялпльырэ пшьешэ ишыгъэм. «Щилэнгъэм игушуагъу» зыфилоу зэллашлэрэ сурэтыш! Гъогунэкъо Мухъарбий къыгъэльягъорэм лъэпкын ишылекіл-псэукіл хэолъягъо. Абрадж Гощэфыж, Елена Абакумовам, нэмыхкіл сурэтыш! цэрийлохэм мастэр, йуданэр, шэкыр, фэшхъяфхэр зэрэгэфедхэрэм искусствэм гъунапкъэ зэримылрэ үүпкэу къыралотыкы. Бгъэфедэн плъекъыщт искусствэм идэхагъэ къагъэ-

льягъо. Аш фэдэ йофшагъэхэм узышылэурэ унэр, къулькъур зыщылхырэр, нэмыхкіл чыплэхэр къагъэдэхэштых.

Теклоныгъэр къыдэзыхыгъэр

Адыгэ Республикаем изаслуженэ сурэтыш! эхэгээгүй, хээгэгүй, дээдэлээр къашыдэзыхыгъэ Хууажь Рэмэзан исурэтхэм къахэдгээшгъэхэгъэм хэушхъяфхыкыгъэу тишигъу тишигъу. «Теклоныгъэр къыдэзыхы-

гъэр» зыфилоорэ пхъэм хишыкыгъ. Адыгэ Республикаем культурэмкіе изаслуженэ йофшагъэу, республикэм культурэмкіе и Министерствэ иотдел ипащу Шэуджэн Бэлэрэ Хууажь Рэмэзанрэ сурэтхэм пүнүгээ мэхъанэу илэр къыхагъэштых.

Хэгъэгү зашхом хэлэжжэгъээ дээдэлээр тэтэж хуугъэ. Унэ пчьеупэм ар Iyc. Жыау, чынээстагъ, сэнашхъэу къэкырэм идэхагъэ еплъизэ гуушысэхэм зэллаклугъ, тутынр къыштагъ...

Фашист дээдэлээр гъучи пайоу щигынгыгъэр хэмэр щагу бзыумрэ джэгуалэ ашыгъ, зэпиргэгъаз. Тэтэж игуушысэхэр дээдгэшүэу къызынгыдгэхъузэ, сурэтхэм гуфальпэу теллы...

Сурэтыр щилэнгъэм къыхэхсигъ. Хэгъэгү зэошхом, тицифхэм къинэу аш щальгэхуягъэм, мамыр псэукіл еклурэ лъягъохэм, фэшхъяфхэм сакыыкырыкыгъ. Неушрэ мафэм тызэрэфаклорэ гуклэ къис-иотыкы сшоигъуагъ, — къитиуагъ Хууажь Рэмэзан.

Къералыгъо гъэпсыкіе иләу Адыгеир зыпсэурэр ильәси 100 зэрэхүрэм ехъуллэгъэ зэхахъэхэр тапэки зэхашэштых. Сурэт къэгъэльэгъуаплэ Мыеекъуалт игупчэ ит, унэшхор лъэгъупхъэ. Искусствэм нахь куоу зыщызигъэгъуазэ, ишлэнгъэ хэзигъахъо, зызыгъэпсэфы зышоигъохэр галерее разгэ-благъэх. Тыкъызыгъуагъ иләрэ сурэтхэр мэзәем и 24-м нэс къагъэльэгъоштых.

ЕМТЫЛЛЬ Нурбый.

ҮПСАУНЭУ УФАЕМЭ

ДЭГЬОУ УЕГЬЭЧЬЫЕ, УЕГЬЭРЭХЬАТЫ

Аш фэдэ амал илэу народнэ медицинэм егъэфедэ «валериана лекарственная» зыфалорэ квэкырэ уцыр. Ар жьоныгъокэ мазэм кыщегъэжагъеу шышхъэум нэс мэкъэгъагъе, бгъэфедэнэм фэшл игъо зыхурэр бэдзэогъум кыщуублагъеу ары. Мыщ эфирнэ дагъе, дубильнэ веществовохэр, нэмүкхэу пкышольм ишыклагъэхэр мымаклэу хэльых.

Народнэ ыкли официальнэ медицинэм валерианэр ашгъэфедэ цыфыр зыгъэрхьатырэ препаратэу, неврозхэм (психогеннэ функциональнэ техъэ-текл шхъэзэжокыгъэм иуз куп — **Щ. Мамийим имединэ термин гүшүйлэл**), нейродермитн (фыкьогъэ ыльшо чылхэхэр цымыхы хъунхэр — **ар дэдэм**) ялзэгъэнхэм фэшл.

Изээкэ амалэу илхэр

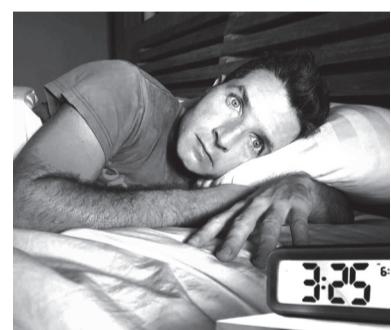
Зыбгъэрхьатынным фэшл

Валерианэм ыльласэ щыщ бгъэушкьоиниш, зы джэмышихь шхъэ кыхэлхьицт. Аш стечачным изэу псы стырыр клэпкэныш, мэшлэ маклэм тетэй.

такъикъ 15-м къэбгъэжьоцт. Бгъэучыыжыныш, джэмышихь шырызэу мафэм 2 — 3 уешьоцт.

Дээу очынэмэ

■ Джаш фэдэ ыльласэ гъэушкьоигъэ щайджэмышихьитум псы чылэ клэпкэныш, сыхьати 8 — 10-м щыбгъэтшт. Нэужым тлэку бгъэфебэшт. Ар узыжыныш, угольжынкэ сыхьатныкьо илэу щай фэдэу уешьоцт.

■ Валерианэм кыкылэфыгъэ эфирнэ дагъэм щыщ тлэку хэгъэнэгъэ электическэ остыгъэм тэбгъаткломэ е а дагъэр зыхгээткогъэ псы зэрүт лагъэр батареем тэбгъацомэ, нахь шлэхэу ухечьецтэу, угур

псэфыщтэу илэу народнэ медицинэм.

ЛыдэкIаер

Валерианэм ыльласэ щыщ бгъэушкьоиниш, джэмышихь изым псыжье стечачан клэпкэнэт. Ар мэшлэ маклэм такъикъ 15-м къыщыбгъэжьоцт. Зыучыырээм ыуж зэтебгъэчыныш, мафэм джэмышихь шырызэу гъогогуи 2 — 3 уешьоцт.

ШхъэкIэлъэныкъо-узыр (мигрень)

Псы стечачным (псыр чылэ) эфирнэ дээвэ гъоткли 5 хэгъэхъоиниш, хъэдэн шьэбэ къабзэр ашкэ бгъэуцынышт. Ар пшыхэ теплхьэу тлэкуре тэбгъэлтымэ шхъэузыр хэжүүкыцтэу илэу народнэ медицинэм.

Нарэхэр

Аптекэм чэхъэгъэ лым аптекарым рело: «Спирт литрэныкьо кысэт».

— Рецепт уила? — кьеупчы адырэр.

— Ары! Шьюшыгъу килограмм, гыныпль килограммыкьу, тхьацуугъэтэдж грамми 100.

* * *

- Ацетилсалцилиловэ кислота шьюила? — еупчы щэфаклор аптекэм илофыше.
- Аспирина уищыклагъэр?
- Ары шынуу, мы гүшүйэр ренэу сщэгъупшэ, зээгъэшэн слъэкырэп.

ІэшІэхэу ыкIи федэ къыхъэу

Бзыльфыгъэмкэ сид фэдэрэ лъэхъани мэхъанэшхо зиIэхэм, ар лъэшэу зыпыльхэм ашыщ шхъацым изытет. Ар къыхъами, клаоми, тепльэ дахэ иIэным хэти пыль зэрильэкэу.

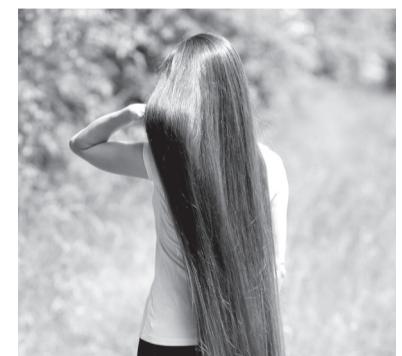
Ижъ-ижъыжым къыщуубла-гъау бзыльфыгъэхэм анэгушьо, шхъацыр нахь дэхэнхэм фэшл агъэфедэ шьоур. Джы мы лъэхъаным косметическэ амалэу Ѣылэр бэми, «натуральные продукты» зыфалохэрэр, ахэм ашыщ шьоур, бэмэ къыхахы. Ягъэфедэнкэ ахэр ишлэхых, ахъшибэ апэухъэрэп, ау федэу къахырэр нэрылъэгъу. Шьоур кышьом псынкэу хэхъэшь, ар витаминхэмкэ егъэбай, «егъашхэ», кьеукъэбзы, зэльэгэе цыклюхэр зэхецийх.

къухъацтых. А зэхэльыр нэгушьом Ѣылфэнышь, такъикъ 15 — 20-м тебгъэлъицт.

Кэнкэ кургъум (зы пштэштыр) шьоу джэмышихь шхъэхэлхъанышь, зэхэбгъэкIуухацты. Ар нэгушьом Ѣылфэнышь, такъикъи 10 — 15-м тебгъэлъицт. Мыщ фэдэ Ѣылфэр мафэ къес (пчэдыхъым) пшы хуущт. Аш нэгушьом зэлъагъэ фэмыхъунымкэ ишуагъэ къекло.

Шхъацыр дэхэнным пае

Ау шьоур бгъэфедэнэм ыпэлкэ ар къыокуущтэе уупльэкун фае. Аш пае һэнтэгүү къеупчилэ шьоу тлэку Ѣылфэнышь, такъикъ 20 — 25-м тебгъэлъицт, нэужым псы фабэкэ тептхъакыкъыжыцт. А чылпэр плъыжы къэхъуугъэмэ, шьоур къыокуущтэп.

Уинэ уисэу нэгушьом, һэхэм, шхъацым уадэлэхъэн, язытет нахьышу хъуным фэшл уядэхэшлэн плъэкыцт. Нэгушьом тхъамафэм 1 — 2 Ѣылфэхэр фэпшыхъэмэ икъущт. Сыдэу Ѣытми Ѣымьцалэу, зэкээлъыкъоклэ гъэнэфагъэ тетэу Ѣылфэр нэгүшьом теплхъан зэрэфаэр **специалистхэм къыхъэцты**: жэпкынм укыкынмэ дэбжъыкъохэмкэ уклоээ, шыхъягъырэ һүшлэм Ѣыкы пэпкынм къашибъажъэмэ тхъаклумэхэм уансэу, нэтэ гузэгум къыщыуублэмэ дэбжъыкъуухэмкэ уклоээ. Напцэхэмрэ наплэхэмрэ ашыпфэ хуущтэп.

Нэгушьор гуущыацэмэ

Хъалыгъу шууцэ такъырим шэ стыр мл 30 клэпкэнышь, такъикъи 3 — 5-м щыбгъэтшт. Нэужым аш хэбгъэхъоцт шьоур джэмышихь шхъэ, зы кэнкэ кургъу Ѣыкы бжыныф цэли-тлу гъэушэбигъэу зэхэлхъанхэшь, дэгъо зэхэбгъэкIуухацты. А зэхэльыр шхъашьом Ѣылфэнышь, чэцым хэбгъэлъицт. Пчэдыхъым ар пфыкэжъыцт.

Кэнкэ кургъум, шьоу джэмышихь шхъэ, зы кэнкэ кургъу, шьоу джэмышихь шхъэ Ѣыкы бжыныф цэли 3 — 4-р дэгъо гъэушэбигъэу зэхэлхъанхэшь, шхъацыр пфыкээнэм ыпэлкэ шхъашьом Ѣылфэнышт.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЖАКИЭМЫКЬО Аминэт.

Олимпиадэ джэгунхэр

Зэнэкъокъум идышьэхэр

Я ХХIV-рэ Кымэфэ Олимпиадэ джэгунхэр мэзаем и 4-м кыщегъэжъагъэу Пекин щэклох.

Урысыем ихэшылыкыгъэ командэ дышье медали 4, тыжынэу 6, джэрзэу 8 кыдихыгъэх.

Лыжэхэмкэ зэлэпахырэ зэнэкъокъум (эстафетэм) тибзыльфыгъэхэм апэрэ чыпээр кыщыхаахыгь. Зэнэкъокъуу 4 x 5-м Юлия Ступак, Наталья Непреяевар, Татьяна Соринаар, Вероника Степановар хэлэжъагъэх. Нэбгырэ пэпчь километри 5 кыкгуль.

Бзыльфыгъэхэм язэукэгъу күеухым зыщифэклорэ уахьтэм Вероника Степановар илэпээсэнгэйкэ кахэшыгь. Икъулай кызифьэфедээз, йашхъэхэр, кэйхэр кызэринэкыгъэх. Апэ ишы, тикомандэ теклоньгъэр кыфихыгь. Германием ихэшылыкыгъэ командэ нэгъэуплэгъу 18-м нахьыбэклэ тибзыльфыгъэхэм ауж кынагъ. Ятлонэрэ чыпээр Германием, ящэнэрэр Швецием кыдаахыгъэх.

Зэнэкъокъуо 4x10-м тихульфыгъэхэм хэшьшылыкыгъэ командэ дышъэр кыщыхиахыгь. Спортымен пэпчь километри 10 лыжэхэмкэ кыкгуль.

Сергей Устюговым зэнэкъокъум икэхүх ухьазырыныгъэ дэгүү кыщигъэлэгъуагь. Ятлонэрэ чыпээр кыдээзыхыгъэр Норвегилем икоманд, зы такъинкыим нахьыбэклэ тихульфыгъэхэм ауж кынагъ. Францием джэрзыр фагъешшошагъ.

Тихэшылыкыгъэ командэ хэтыгъэхэм тишигъуа ацэхэр къетэлох: Денис Спицов,

Александр Большунов, Алексей Червоткин, Сергей Устюгов.

Ильэс 42-кэ узэкэлэбэжъэмэ, США-м щыклогъэр Олимпиадэм тихэгъэз испортсменхэм зэлэпахырэ зэнэкъокъум дышшээр кыщыхаахыгъагь.

Олимпиадэ джэгунхэр мэзаем и 20-м Пекин шаухыщтих. Тиспортыменхэм ямадальхэм ахагъэхонэу афэтэло.

Баскетбол. Суперлига

Зэгурыноныгъэм иштуагъэхэр

«БАРС-РГЭУ» Ростов-на-Дону — «Динамо-МГТУ» Мыекъуапэ — 76:85 (28:8, 16:32, 13:21, 19:24).
Мэзаем и 12-м Ростов-на-Дону щызэдешлагъэх.

«Динамо-МГТУ»: Чичайкин — 14, Суслов, Рябов, Александров — 18, Гапошин — 17, Чаленко, Каренин — 14, Сизов — 16, Кочнев — 6.

Ешэгъум иапэрэ пычигъо 28:8-у бысымхэм захым, теклоньгъэр кыдаахын алъэкшиштэу гугъэштыгъэх. «Динамо-МГТУ-м» ишшаклохуу баскетболым хэгъозагъэхэр нах кахэшыгъэх. И. Александровыр, А. Гапошиныр кэшакло афэхбугъэх, ягусэхэр зыльщаагъэх.

Опыт зицэхэр ешэгъум нахьыбэрэ зэрэхэлэжъагъэхэм зыкъигъэшьыпкъэжыгъ, — кытиуагь «Динамо-МГТУ-м» итренер шхъялаэу, АР-м изаслуженнэ тренерэу Андрей Синельниковым. — Тиешшакло

«БАРС-РГЭУ-м» хэтхэм анахьиэлэсэхэу сэлъытэ. Зэгурыноныгъэхэр нах кахэшыгъэх. Тикомандэ финалном хэфэнэмкэ иамалхэм ахэхуагь. Ешэгъуи 4 Мыекъуапэ щырилэшт. Кыенэкъокъуэрэ командэхэр апэ итхэм адешшэштих.

«Динамо-МГТУ»: Чичайкин — 5, Суслов — 16, Рябов — 6, Воротников, Гапошин, Чаленко, Каренин — 12, Сизов — 24, Кочнев — 4.

«БАРС-РГЭУ-м» кыхэшыгъэхэр: Гусак — 7, Майга — 12.

Гандбол. Суперлига

«АГУ-Адыиф» Мыекъуапэ — «Уфа-Алиса» Уфа — 25:23 (12:11).
Мэзаем и 12-м Мыекъуапэ щызэдешлагъэх.

Къятхээрэм яшюшлэх редакцием иепллыкэхэмрэ зэтемыфэнхэ алъэкшишт.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛН Нурбий.

Зэхээшагъэр
ыкыдэзыгъэхъэр:

Адыгэ Республиком лъэпкэ Иофхэмкэ, Икыб къэралхэм ашын-пэура тильэпкэгъухэм адыярэ зэпхынгъэхэмкэ икыдээзэхъэр и Комитет Адресыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыгъэр:
385000,

къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:

приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм къалихырэ А4-кэ заджэхэрэ тхапэхэу зипчагъэклэ 5-м емыхъухэрэ ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлъэу, шрифтыр 12-м нахь цыкунэу щытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ

тхыгъэхэр редакцием зэлгэгъэжъэхъэр.

E-mail: adyvoice@mail.ru

Зышаушыхытагъэр:

Урысые Федерацием хэутын Иофхэмкэ, телерадиокъетнхэмкэ икыдээзэхъэрэ и Министерствэ и Темир-Кавказ чыпэл гээрорышап, зэраушыхытагъэхэу номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зышаушыхытагъэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Зэкэмкэ илэхэгъэр
4646

Индексхэр

П 4326

П 3816

Зак. 278

Хэутынм узшыгъэрэ Кэйтхэнэу щыт уахьтэр

Сыхьатыр

18.00

Зышаушыхытагъэрэхэу уахьтэр

Сыхьатыр

18.00

Редактор шхъялэх
Мэццэлэкъо С. А.

Пишэдэхыжь зыхырэ секретарыр

Жакэмкъо
А. З.